

Blir vi granskade i sömmarna nu?

Rapport från Informations- och diskussionskväll om certifiering av antikvariskt sakkunnig

En tisdagskväll i slutet av november anordnade BAF tillsammans med BRUK och SPBA en kväll om Certifiering av sakkunniga kontrollanter kulturvärden vid ändring av byggnadsverk, KUL 1. Träffen gick av stapeln i Skånska gruvan, Skansen byggnadsvårds lokaler på Djurgården i Stockholm. Över 35 deltagare dök upp för att få veta mer om hur långt planerna har kommit och vad det i praktiken kommer att innebära för oss i vårt yrkesutövande.

”Alla i vår bransch kan kalla sig byggnadsantikvarie”, så inledde moderatorn Staffan Hansing certifieringskvällen på Skånska gruvan. ”Därför har det länge ifrågasatts vad man måste kunna.” Staffan menade att det inte hade varit ett stort problem för tio år sedan då de flesta jobbade inom myndigheter. När PBL kom 1996 möjliggjorde detta för privata konsulter att göra kontroller och samtidigt började man från Riksantikvarieämbetets sida att titta på vilka krav som borde ställas. Leif Johansson som till nyligen jobbade på RAÄ och Otto Ryding på Boverket har varit två av huvudpersonerna som sett till att göra verklighet av certifieringsfrågan.

En av huvudpöängerna som kom upp under kvällen var att certifiering av antikvariskt sakkunniga inte, som många verkar tro, är ett krav som Riksantikvarieämbetet drivit igenom. Det är inte ens lag i den bemärkelsen att kommunerna måste använda sig av certifierade kontrollanter om de inte vill. Certifieringen är inte menad som ett krav utan som en möjlighet. Vi som jobbar som antikvarier ska få det lättare att konkurrera på lika villkor. Det kan bli lättare att marknadsföra sig som

certifierad eftersom det innebär en kvalitetsstämpel. Byggherrarna kan lättare hitta kompetent personal, de vet vad de får och det blir lättare för byggnadsnämnder att acceptera utomstående konsulter.

Vad innebär certifiering?

Otto Ryding från Boverket gick mer djupgående in på detaljerna med certifieringen. Den certifiering som diskuteras i dagsläget innebär att man får ett bevis på att man är kompetent för att arbeta som antikvariskt sakkunnig enligt PBL 9 kap 9 §. Det rör inte kontroller enligt KML eller andra byggnadsantikvariska arbeten.

”Varsamhetskravet kan ses som ett tekniskt egenskapskrav bland andra”, inledde Otto Ryding. Han menar att varsamheten lätt hamnat mellan stolarna, mellan exteriören som arkitekten hanterar och interiören som tar hand om det invändiga i ett bygge. Detta trots att varsamhet är ett krav som ska gälla för hela bygget. Ofta räcker det att varsamheten sköts precis som andra egenskapskrav, genom en dokumenterad egenkontroll, men enligt lagen (PBL 9 kap 9 §) finns det möjlighet för byggnadsnämnder att kräva fristående sakkunniga.

En certifiering av antikvariskt sakkunniga innebär inte att byggnadsnämnder binder sig till att använda sig av certifierade antikvarier. Varför ska man då certifiera sig när det inte blir ett krav? Enligt Otto Ryding kan man på detta vis tydliggöra vilka kompetenser som krävs. Detta underlättar dels för byggnadsnämnderna vid utseendet av kontrollant, för byggherren vis köp av tjänsten samt för den enskilde antikvarien som får bekräftat att han uppfyller kompetenskraven.

Boverket kommer att vara de som utformar kompetenskraven och certifieringsorganet, i detta fall Den Norske Vertias som visat intresse, kommer att vara den som certifierar. Man kan certifiera sig på den lägre nivån N, kontroll av normal art, eller på den högre nivån K, kontroll av kvalificerad art. Dom tre grundstenarna för vad som kommer att krävas för att bli certifierad är:

- Utbildning
- Erfarenhet
- Lämplighet

Enligt Otto Ryding kan grundkravet för en antikvarie tolkas som ”att kunna berätta en intressant historia om en byggnad”. Certifieringen ska verifiera att samhällets krav på tillvaratagande om kulturvärden enligt 3 kap PBL tillgodoses. I detta fall representeras samhället av byggnadsnämnden. Det är byggnadsnämnderna som bestämmer vilken kontrollnivå som ska gälla.

Kunskapskrav

För att uppfylla kunskapskravet ska man ha högskoleutbildning eller kunna intyga motsvarande kunskap. Det finns tre utbildningar som utan kompletterande kurser uppfyller kraven på den högsta certifieringsnivån, BA-programmet i Göteborg, Byggnadsvårdsprogrammet på Gotlands högskola och Arkitektutbildningen i Lund med inriktning mot restaurering. Om man inte har en utbildning som uppfyller kraven, tex. hopplockade kurser så kan man kringgå detta genom ett intyg som bekräftar kompetensen. Under diskussionskvällen kom det upp frågor om varför tex. olika utbildningar räknades på olika sätt. Särskilt påpekades det varför Kungliga Konsthögskolans kurs i restaureringskonst (Mejan) inte kunde tillgodoräknas? Svaret är för att kursen i dagsläget inte ger några högskolepoäng. Det förs dock diskussioner om hur detta ska kunna förändras i framtiden.

Utöver att ha rätt utbildning måste man ha kunskap om gällande lagstiftning. Kunskapen gäller inte bara de delar som rör varsamhet. För att kunna göra helhetsbedömningar måste man även vara insatt i tillgänglighetskrav, tekniska krav, byggherrens rimliga ekonomiska gränser etc. Man ska också vara medveten om vad som är lag och vad som är allmänna råd, det vill säga systemkunskap. Kunskapen testas genom ett skriftligt prov, som en ”uppkörning”.

Erfarenhetskrav och lämplighetskrav

Grundkravet för båda certifieringsnivåerna kommer att vara att man har arbetat minst tre år med arbetsuppgifter som i väsentlig grad innefattar kulturhistorisk värdering av bebyggelse. Minst ett av dessa år måste ha skett inom den senaste treårsperioden. Otto Ryding förklarade att detta för att inte drabba till exempel föräldralediga. Den typ av arbetsuppgifter som godkänns menar han är det mesta som ryms inom byggnadsantikvariskt arbete, allt från antikvarisk kontroll till inventeringar. Däremot så räcker det inte att som arkitekt endast ha arbetat med ombyggnader, om det inte finns ett tydligt inslag av kulturhistorisk värdering i det.

Vid certifiering av nivå K krävs även att man arbetat med ändringar i kulturhistoriska byggnader eller med kulturhistorisk konsekvensanalys av detta. I de allmänna råden förtydligas att detta bör ha skett i minst tio små eller två stora projekt. All arbetserfarenheten ska kunna styrkas med intyg, antingen från arbetsgivare eller från andra instanser som är insatta i arbetes art. Observera att intyg ska styrka att personen har jobbat inom området och inte hur detta har genomförts.

När det gäller lämplighet finns denna punkt främst med för att sälla bort personer som är direkt olämpliga. Lämplighet ska omfatta den senaste verksamma treårsperioden och kunna styrkas genom intyg från lämpliga instanser. Det är också viktigt att påpeka att intyget inte säger att

personen är lämplig utan kan vara lämplig, intygslämnaren går på så sätt inte i god för någon.

Under diskussionskvällen kom frågan upp om vad som skulle kunna klassa en person som direkt olämplig, räcker det med att ha gjort några felaktiga val vid ett arbete? Otto Ryding påpekade att man inte ska kunna diskvalificeras på grund av att man följer en annan restaureringsideologi eller har gjort några mindre lyckade restaureringar. Däremot är man olämplig om man gör upprepade eller grova fel, till exempel föreslår en omputsning med betong istället för befintligt kalkbruk på ett 1700-tals slott. Andra personliga skäl kan också göra en olämplig, till exempel om man är grav alkoholist och låter det gå ut över sitt arbete.

Intyg

Både erfarenhet och lämplighet ska kunna bevisas genom intyg. Det har varit en massa förvirring eftersom det i de allmänna råden finns formuleringar som ”för båda nivåerna bör intyg lämnade av länsstyrelse, länsmuseum eller Riksantikvarieämbetet kunna godtas”.

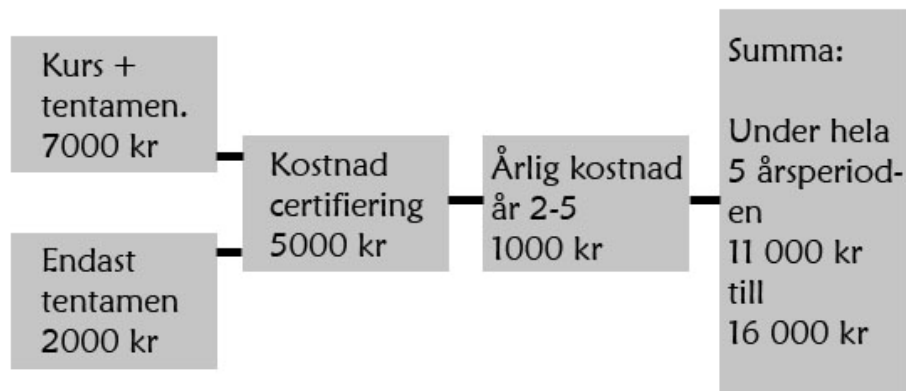
Många har tolkat detta som att dessa organ skulle tvingas fungera som certifieringsinstans utan någon extra betalning. Formuleringen ovan innebär inte att man måste ha ett lämplighetsintyg från exempelvis länsstyrelsen. Det står ”bör... kunna godtas”. Det innebär bara att intyg som kommer från länsstyrelsen bör kunna godtas utan diskussion, medan intyg från en liten byggfirma med två anställda inte har samma tyngd. De utpekade instanserna arbetar för staten/samhället och kan på så sätt ses som mer opartiska. Det finns även andra som skulle kunna vara lämpliga men det får i så fall bedömas utifrån enskilda fall.

Kommentaren kom upp under certifieringskvällen om att det var väldigt mycket intyg som skulle krävas in. Repliken från Otto Ryding var att det är ungefär som när man söker jobb. Man måste kunna styrka sin meritförteckning. När det gäller arbetserfarenhet kan det i många fall räcka med ett vanligt arbetsgivarintyg.

”Uppkörning”

Efter att ha styrkt utbildning, erfarenhet och sin lämplighet ska den sista biten av kunskapskravet prövas med ett skriftligt prov som främst rör lagstiftning. För att man lättare ska kunna klara av tentamen erbjuds man också att ta en preparationskurs på tre dagar. Den ska hjälpa till att friska upp minnet och gå igenom saker som sedan kommer på tentan. Kursen är inte obligatorisk och anordnas av Anneling Tobin Consult AB. Det kommer att kostar pengar att gå kursen. Kursen kommer att hållas vid ett antal tillfällen i Borås, men det kommer även att finnas möjligheter för föreningar och grupper att beställa en kurs på annan plats. Det kräver att man köper den tjänsten av konsultbolaget. Uppskattningsvis kommer

Grov uppskattning av kostnad för certifiering

kostanden för tentamen och kurs att ligga på 7 000-10 000 kr, men det beror på hur stort intresse det blir för kursen. Kursen anpassas till 15-20 deltagare per tillfälle.

Anna Krus vid Institutionen för kulturvård passade under kvällen på att göra reklam för att det redan nu finns en fempoängskurs vid institutionen som är anpassad efter certifieringstentan. Några negativa röster ifrågasatte hur anpassad den var eftersom tentamen i dagsläget inte är färdigutformad. Kursen går på kvartsfart och går att söka som övriga kurser utan kostnad. Det kan göra den attraktiv för de som vill skära ner kostnaden och bara betala för själv tentamen.

Övriga kommentarer

Under kvällen hördes många olika kommentarer från deltagarna, bortsett från några som finns i texten ovan kommer här ett urval:

- Vår byggnadsnämnd kommer inte att kräva certifiering som är "godkänd" av statliga instanser. De kommer med stor sannolikhet att fortsätta att jobba med de antikvarier som de har god erfarenhet av och där de vet vad de får.
- Hur får man erfarenhet från början när man är nyutexaminerad om man måste ha jobbat flera år för att få certifiering?
Svar: Certifieringen gäller sakkunnig kontrollant enligt PBL. Det är fortfarande möjligt att arbeta med KML eller andra byggnadsantikvariska uppgifter.
- Det blir en stor kostnad för små företag. Kan man hävda sig i konkurrensen med ökade kostnader?
Svar: Det är vi branschen som måste marknadsföra oss. Då kan vi få uppdragsgivarna att tycka att det är värt kostnaden.
- (Det kom under kvällen fram att det skulle vara möjligt att använda sig av certifieringen även vid KML-kontroller i framtiden.) Det är stor skillnad på att jobba med PBL- och KML-

projekt. Det är svårt att komma in på KML-marknaden som privat aktör. Kommentaren följdes av en snabb resumé över ett fall i Helsingborg där den antikvariska kontrollen av Kärnan har blivit rättsfall. Länsstyrelsen har utsett en antikvarisk kontrollant, medan kommunen menar att det strider mot lagen om offentlig upphandling och har valt en fristående konsult som medverkande. Den som är intresserad av frågan närmre kan ta kontakt med antikvarierna på Helsingborgs museer, Jesper Carlsson eller Kristina Skarvik.

Kontaktuppgifter

Leif Johannesson beskrev under kvällen vad certifieringsorganet Den norske veritas (DNV) är och hur de arbetar. Han förmedlade även följande kontaktuppgifter:

Certifieringssupport, Den norske veritas

Jeanette Strömberg
Tfn: 08-587 940 00

Tjänsteansvarig personcertifiering KUL, Den norske veritas

Andreas Nordstrand
Tfn: 08-587 940 00

Kurs- och tentamensansvarig, Anneling Tobin Consult AB

Catrin Magnusson
Tfn: 033-25 69 95

Läs i fulltext!

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2006:6) om certifiering av sakkunniga kontrollanter av kulturvärden vid ändring av byggnadsverk; BFS 2006:6 förkortning KUL 1, finns att ladda ner på Boverkets hemsida:

<http://www.boverket.se/templates/Page.aspx?id=449&Application=Rattsinfo&sq=KUL>